

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Andra Kammaren. N:o 23.

Lördagen den 13 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de i Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, samt denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan-intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

Första omröstningen:

(Enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2, punkt. 1:o)

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att af omalen Spanmål råg, hvete, korn, mais, ärter och bönor samt alla öfriga slag utom hafre och vicker skola åsättas en tull af 2 kronor för 100 kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med

Ja—104;

Nej—104.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 60 Ja och 77 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 104 Ja och 104 Nej, sammanräkningen visar 164 Ja och 181 Nej; och

Andra Kammarens Prot. 1886. N:o 23.

hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(Enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2, punkt. 2:o).

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att malen Spanmål, mjöl och gryn, alla slag, skola åsättas en tull af 3 kronor 50 öre för 100 kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med

Ja—53;
Nej—153.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 54 Ja och 83 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 53 Ja och 153 Nej, sammanräkningen visar 107 Ja och 236 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(Enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2, punkt. 3:o).

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att Malt, äfven krossadt, skall åsättas en tull af 2 kronor 50 öre för 100 kilo-gram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore

fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med

Ja—38;
Nej—153.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 53 Ja och 78 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 38 Ja och 152 Nej, sammanräkningen visar 91 Ja och 230 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Fjerde omröstningen:

(Enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2, punkt. 4:o).

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att Kli, alla slag, skola åsättas en tull af 30 öre för 100 kilogram, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voterings-sedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med

Ja—33;
Nej—139.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 43 Ja och 80 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 33 Ja och 139 Nej, sammanräkningen visar 76 Ja och 219 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Upplästes de i Kammarens sammanträden den 4 och 5 inne-varande Mars förda protokoll; och anförde dervid:

Herr Thermænius: Herr Talman! Mine herrar! I erinren eder säkert från öfverläggningen om spanmålstullarne att jag, då jag sista gången hade ordet, tog mig friheten anförä några siffror, hvilka i Kammaren mottogos med mycket stort misstroende, ett

misstroende, som jag sedan under enskilda samtal funnit vara ganska djupt. Öfvertygad som jag emellertid var om de lemnade uppgifternas sannfärdighet, men på samma gång derom, att de i det tryckta protokollet sannolikt skola göra samma intryck som under öfverläggningen i Kammaren, derest de icke blefve bestyrkta, har jag skrivit till den person, som muntligen lemnat mig uppgifterna, och har nu från honom erhållit en bestyrkt förklaring, som jag ber måtte blifva intagen i protokollet i sammanhang med mitt ofvan antydda anförande i tullfrågan. Denna förklaring lyder så:

”På begäran af Riksdagsmannen Edvard Thermænius får under-teknad härmed förklara, att jag på min gård $\frac{1}{4}$ mantal N:o 1 Östergården i Norrby, Hallsbergs socken, Kumla härad af Örebro län, om 22 tunnland, 27 kappland, hvaraf cirka 20 tunnland in-rösningsjord, på en areal af 1,348 qvadratfamnar efter härnedan nämnda utsäde erhållit följande skördar:

År 1884: Utsäde: 8 kappar Vasaråg,

Skörd: $10^{\frac{3}{4}}$ tunnor;

År 1885: Utsäde: 7 kappar Vasaråg,

Skörd: $10^{\frac{1}{2}}$ tunnor;

samt att jag i medeltal under åren 1884 och 1885 skördat 13 tunnor på tunnland af tartarisk hafra.

Rågen odlades på torrlagd kärrmark, 1884 års skörd å med 9 parlass ladugårdsspilling samt omkring $1\frac{1}{2}$ centner blandning af benmjöl och kalimagnesia gödslad träda. — 1885 års rågskörd odlades äfven på torrlagd kärrmark å med endast ladugårdsspilling gödslad träda.

Hafren har under dessa år odlats så väl å sandmylla som lerjord och torrlagd kärrmark, på kärrmarken till omkring 2 tunnland, och har kärjorden gödslats med cirka 1 centner superfosfat och 2,40 centner kalimagnesia å tunnlandet, den fasta jorden ogöds-lad. Intygas under edsförpligtelse.

Norrby den 8 Mars 1886.

Anders Persson.

Att hemmansegaren Anders Persson i Norrby i bägges vår närvaro erkänt innehället i förestående förklaring intygas af, Hallsberg den 9 Mars 1886,

C. Baggström,

Postmästare i Hallsberg.

C. Em. Flodqvist,

Kronolänsman,
adr. Hallsberg.

Jag anhåller, såsom sagdt, att mitt nu afgifna yttrande äfven-som den upplästa förklaringen måtte införas i protokollet i så tydligt sammanhang med mitt senare anförande i tullfrågan, att man må kunna förstå, att det nu gjorda tillägget endast afser en förklaring af nämnda anförande.

Herr Lasse Jönsson: Att göra ett dylikt tillägg till proto-kollet öfver ett förut afgifvet yttrande, anser jag icke riktigt eller tillåtligt; och jag yrkar för den skull afslag å Herr Thermæni nu gjorda framställning.

Herr Nyström: Enär grundlagen tillförsäkrar en talare den rättigheten att vid protokollets justerande göra sådant tillägg, som icke innebär någon ändring i det beslut, som i protokollet omförmäles, och då jag anser att Herr Thermæni nu afgifna yttrande med åtföljande förklaring *icke* innefattar någon dylik ändring, anhåller jag, Herr Talman, om proposition å bifall till hans framställning.

Efter af Herr Talmannen gifna propositioner, med gaf Kammaren, att det af Herr Thermænius nu upplästa intyg finge i dagens protokoll inflyta.

De upplästa protokollen blefvo härefter af Kammaren godkända.

§ 3.

Herr Sjöberg i Stockholm erhöll på begäran ordet och yttrade: Vid 1876 års riksdag ordnade denna Kammare enligt grundlagens föreskrift i 3 mom. af § 13 i Riksdagsordningen de särskilda städernas valkretsar. Enligt samma grundlagsrum bör således ett förnyadt ordnande af dessa valkretsar ega rum i år. Jag har för det ändamålet tagit mig friheten att i statistiska byrån efterhöra, huru vida de uppgifter, som erfordras för ett sådant ordnande, äro tillgängliga. Senast i går erhöll jag det besked, att uppgift om de särskilda städernas folkmängd saknas endast för sju af rikets städer. Det är således anledning att antaga, att uppgifterna inom kort äro i fullständigt skick. Vid sådant förhållande, Herr Talman, tillåter jag mig hemställa, att, i likhet med hvad vid 1876 års riksdag egde rum, Kammaren måtte tillsätta ett enskildt Utskott, bestående af nio ledamöter, eller samma antal, som då bestämdes. Jag anhåller, Herr Talman, om proposition å detta mitt förslag.

Den af Herr Sjöberg sålunda gjorda framställning bifölls; och beslöt Kammaren, på hemställan af Herr Talmannen, att i början af sammanträdet Onsdagen den 24 i denna månad företaga val af nio ledamöter i det Enskilda Utskott, som Kammaren sålunda beslutat tillsätta.

§ 4.

Efter föredragning af Herr Grefve *E. Sparres* i senaste sammanträdet väckta motion, N:o 190, anförde motionären,

Herr Grefve Sparre: Jag ber att få återtaga denna motion. Icke därför att jag ej lika varmt som förut behjertar dessa arrendatorers nödställda belägenhet. Men vid den utgång, som de gemensamma voteringarne om spanmålstullar erhållit, finner jag det tydligt, att eländet i landet alldeles nödvändigt måste blifva ändå större än det redan är, för att man en gång skall få ögonen öppna.

Af detta skäl och då jag för öfrigt hör, att åtskilliga af Kammarrens ledamöter önska att jag måtte återtaga min motion, anhåller jag nu att få göra det.

Med bifall till den af Herr Grefve Sparre sålunda gjorda framställning och efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition medgaf Kammaren, att Herr Grefve Sparre finge återtaga sin ifrågavarande motion.

§ 5.

Herr Grefve E. Sparre erhöi ordet och yttrade: Jag anhåller att få väcka en annan motion. Den afser en fråga, som under närvarande förhållanden är af synnerlig vigt, nemligen införande af slöjdundervisning vid de allmänna läroverken. Jag är af den öfvertygelse, att vårt undervisningsväsende bör i grund reformeras, och jag anser, att såsom en inledning härtill slöjdundervisning bör införas vid de allmänna läroverken.

Härefter aflemnade Herr Grefve Sparre en ny motion, N:o 191, om skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om åtgärders vidtagande för införande af slöjdundervisning vid de allmänna läroverken.

Herr *Sjöberg* i Stockholm anhöll att få till protokollet antecknad, det han instämde i denna af Herr Grefve Sparre väckta motion; och blef motionen härefter bordlagd.

§ 6.

Föredrogos och bordlades för andra gången Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 39 och 40.

§ 7.

Ang. upphäfvande af den vissa hemman medgifna frihet från inqvartering i fredstid.

Till behandling företogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 32, i anledning af väckt motion om upphörande af den vissa hemman medgifna frihet från inqvarteringskyldighet i fredstid m. m.

Med anledning af förevarande, inom Andra Kammaren af Herr *And. Persson* väckta Motion N:o 153, hade Utskottet i detta utlåtande hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående jemkning af den på hemman å landet hvilande inqvarteringsbörd under fredstid.

Med upphäfvande af hvad som stridande mot denna lag finnes stadgadt ej mindre i 23 punkten af Kongl. Maj:ts förnyade Qvarterordning den 28 Mars 1719, Kongl. brefvet angående kungs- och

ladugårdars befrielse för inqvartering den 2 November samma år, 2 och 3 punkterna i förordningen angående de friheter och förmåner, hvilka alla de i gemen hafva att niuta, som här i Riket och derunder lydande Provincier några Metall samt Mineral Streck och nyttiga Bergarter upfinna, angifva och i gång bringa, den 27 Augusti 1723, 8 och 9 punkterna af Ridderskapets och Adelns privilegier den 16 Oktober 1723, 2 § i förordningen angående Hemman för Lotsarne i Riket samt hvad dermed gemenskap hafva kan, den 17 September 1783 och Kongl. brefvet den 27 Juni 1791 än äfven i andra allmänna författningar, förordnas som följer:

Ang. upphäfvande af den vissa hemman medgifna frihet från inqvartering i fredstid.
(Forts.)

Den egare och innehafvare af vissa hemman å landet för närvarande tillkommande frihet från skyldigheten att efter lagstadgad grund lika med öfriga hemman under fredstid deltaga i utgörande af inqvartering skall från och med den 1 Januari 1887 upphöra att gälla; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej pligtige att i inqvarteringsskyldighetens utgörande deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Lilienberg: Som bekant har Första Kammaren redan afslagit detta betänkande. Vid sådant förhållande förefaller det mig som om det lämpligaste vore, att Andra Kammaren inskränkte sig till att besluta aflåtandet af en skrifvelse, med begäran om en författning i det syfte, motionären afsett. Riksdagen är i allmänhet icke särdeles lämplig att utarbета detaljerade lagförslag, i synnerhet då det gäller att upphäfva eller ändra så många olika författningar, som frågan här gäller.

För min del skulle jag således vilja hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, "att Kongl. Maj:t ville låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till upphäfvande af den vissa hemman nu medgifna befrielse från inqvarteringsskyldighet i fredstid."

Jag hemställer till motionären, huru vida han icke skulle finna sig tillfredsstäld med ett sådant beslut. Jag ber att få tillägga, att jag visst icke har någon anmärkning att göra mot det sätt, hvarpå Utskottet utarbetat detta förslag, men att jag dock, med fäst afseende på det beslut, Första Kammaren redan fattat, skulle anse en sådan skrifvelse, som jag nyss tog mig friheten föreslå, vara lämpligast.

Herr And. Persson: Såsom Kammaren behagade finna, har Första Kammaren på den förseglade sedeln afslagit föreliggande lagförslag, och dermed är frågan också fallen för denna gång, hvilket beslut Andra Kammaren nu än må fatta. Det kunde således från denna synpunkt sedt vara temligen likgiltigt, om man nu beslutar sig för antagandet af föreliggande lagförslag eller en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t, som den föregående talaren föreslagit, men, då han icke haft några anmärkningar att fram-

Ang. upphäfvande af den vissa hemman medgifna frihet från in-quartering i fredstid.
(Forts.)

ställa mot det föreliggande förslaget, finner jag icke något skäl, hvarför man skulle inskränka sig till att nu aflåta en skrifvelse, allra helst som en sådan skrifvelse lika litet som ett lagförslag under nuvarande förhållanden kan komma fram till Kongl. Maj:t. Jag hoppas att, sedan frågan nu arbetat sig så långt fram, att den fallit inom Första Kammaren endast på den förseglade sedelns votum, så skall den en annan gång vinna majoritet äfven der.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Thomasson: Jag kan icke förstå, hvad det skulle tjena till att nu besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och att detta skulle vara bättre, då frågan nu fallit på den förseglade sedeln inom Första Kammaren. Den föll sålunda denna gång endast på en röst, och om den återkommer i samma form till nästa Riksdag, så är det naturligtvis mera utsigt för att den skall vinna framgång, än om man inom denna Kammare fattar ett annat beslut, som då vore för Första Kammaren något alldeles nytt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos och biföllos, hvart för sig, Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 33, i anledning af väckt motion om ändring af 10 kap. 9 § Handelsbalken; samt

N:o 34, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser i fråga om vägslottsegares rätt till sand- och grustägt å annans område.

§ 9.

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.

Till behandling förekom vidare Lag-Utskottets Utlåtande N:o 35, i anledning af väckt motion om utfärdande af vissa lagbestämmelser i syfte att bereda en betryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.

I en inom Första Kammaren väckt motion, N:o 13, som blifvit till Lag-Utskottets handläggning hänvisad, hade Herr S. A. Hedlund, på anförda skäl, föreslagit, att en lag måtte utfärdas, gällande för alla genom skyddstullar understödda näringar, hvori stadgas:

a) att åt arbetarne, i första rummet familjefäderna, skola vara beredda sunda och i öfrigt lämpliga bostäder, vare sig mot billiga hyra eller ingående i lönevilkoren;

b) att för olika slag af arbetare må, genom därför inom vissa distrikt utsedde förtroendemän, valde till halfva antalet af arbetsgifvaren och till hälften af arbetarne, fastställas för ett år i sänder minimi-löner eller arfvoden, tillräckligt stora, att deraf må kunna afsättas någon del till ålderdoms- och olycksfallsförsäkring äfvensom till sjuk- och begrafningshjelp;

c) att en normal-arbetstid om högst nio timmar om dygnet skall vara gällande för alla fullvuxna personer, dock med rätt till öfverarbete mot särskild öfverenskommelse, der sådant arbete kan undantagsvis påkallas af nödvändigheten; samt slutligen

d) att efterlevandets af dessa föreskrifter öfvervakas på enahanda sätt, som finnes stadgadt i Kongl. förordningen af den 18 November 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabriker, handverk och annan handtering.

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan allt afseende.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Gustafsson: Nyligen yttrade här i denna Kammare en af regeringens ledamöter, att man icke skall leka kurra gömma med verkligheten, utan se arbetarefrågan rätt i ögonen. Jag hyser samma uppfattning af saken, men Lag-Utskottet tyckes vara af en annan mening. Utskottet säger nemligen, att det hvarken finner behöfligt eller lämpligt att ingå i någon närmare granskning af detta vidt omfattande förslag, äfvensom att man bör aflägsna all tanke på dess antagande, emedan det skulle medföra ett olycksbringande inflytande på så väl näringslivet som arbetsgifvarens ekonomi och arbetarens egen ställning; på grund hvaraf Utskottet hemställer, att motionen må af Riksdagen lemnas *utan allt afseende*.

Jag vet mer än väl, att Utskottet i motionen endast sett "ett spjut, kastadt mot protektionisterna", men jag är öfvertygad om, att den ärade motionären sett denna sak äfven ur en vidsträcktare synpunkt; och det synes mig som om Utskottet också bort se till irågens egen vikt, oafsedt hur frågan blifvit väckt. Ty saken är af en så oafvislig natur, att man icke bort låta den falla utan att undersöka den. Utskottet borde hafva vetat, att denna fråga stått och står på dagordningen i nästan alla Europas civiliserade länder, åtminstone en af dess hufvudpunkter, nemligen fastställande af en normal-arbetstid. Utskottet borde också hafva vetat, att denna normal-arbetstid redan är genom lag fastställd i flera af Europas länder, såsom England, Schweiz och Österrike, samt att man i åtminstone två af dessa, Schweiz och England, samlat erfarenhet om hur denna lag verkat. Man finner ock af fabriks-inspektörernes berättelser, att arbetsgifvarnes ekonomi icke lidit af denna lag. Ty genom arbetstidens förkortning har arbetet blifvit intensivare, så att lika mycket arbete har kunnat sammanträngas på 10 timmar som förut på 12. Detta är också alldeles klart, ty arbetaren får

*Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till beredande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstullar
understödda
näringar.
(Forts.)*

friskare krafter, så att han kan utträtta lika mycket på 10 timmar, som han förut, öfveranstängd, gjort på 12. Att denna förminskning i arbetstiden skulle verka godt på arbetarens ställning i öfrigt behöfver ju knappast bevisas, ty han erhåller tillfälle till ökad bildning och möjlighet att föra ett lyckligare lif; och min innerliga öfvertygelse är, att kunde vi här stifta lagar, hvarigenom massornas uppfostran förbättrades och hvarigenom de komme i besittning af flera njutningar, mera vederqvickelse i lifvet än hittills, så skulle vi genom sådana lagar hafva gjort mera för landets lyckliga och lugna utveckling samt till befrämjande af allmän sedlighet, än genom den strängaste strafflagstiftning. Om herrarne icke skulle finna den erfarenhet, vi hafva från andra länder, tillfyllestgörande, så borde herrarne åtminstone sätta sin tillit till den erfarenhet, vi vunnit från egna landamären, der denna idé redan vunnit sympatier. Det hände den 22 Februari, att en arbetsgifvare i Småland — det var i Husqvarna — sammankallade sina arbetare, uppgående till en styrka af 5- à 600 man. Han tillfrågade dem, om de önskade nedsättning i arbetstiden till 10 timmar om dagen, tilläggande, att hvad deröfver är, det är för mycket. Arbetarne önskade ingenting hellre. De gingo således med tacksamhet in på förslaget, och från den 1 dennes är arbetstiden der nedsatt till 10 timmar om dagen, och äro arbetarne tacksamme mot denne arbetsgifvare, som hade en så öppen blick för deras sak.

Att man äfven i andra länder än dem jag förut nämnt tagit denna fråga om hand, bevisas deraf, att i Frankrike varit nedsatt en komité, hvilken nyligen afgifvit sitt utlåtande, hvari erkännes att arbetarnes fordringar äro fullt berättigade. I Danmark har frågan länge stått på dagordningen, men ej kommit till någon lösning i anseende till den reaktionära ministère, som der för närvarande existerar. Äfven i Norges storting föreligger ett förslag om införande af en normal arbetstid. Och att denna fråga hos oss icke är så alldeles ny finner man deraf, att fackföreningarnes centralkomité här i Stockholm redan 1882 antog ett program, der § 1 lydte: "Förkortning af arbetstiden, så att den icke i något yrke öfverstiger 10 timmar pr dag." Detta sattes som den främsta punkten i deras program och måste således af arbetarne sjelfva anses som en fråga af verklig vikt. Då kan det väl icke vara riktigt att helt kort och godt afspisa en sådan fråga med det svaret, att Riksdagen lemnar densamma utan allt afseende.

Hafva herrarne någonsin besökt våra fabriker? Den, som gjort detta, inser också, under hvilka svåra förhållanden våra arbetare ofta måste lefva. Jag har för min del besökt många fabriker och skulle, därför att jag känner till under hvilka ogynnsamma förhållanden arbetet på många ställen bedrifves, finna det rätt, om arbetstiden genom samhällets ingripande något förkortades. Huru klagen I icke, mine herrar, öfver att hårda ut några få timmar i den atmosfer, som råder inom denna Kammare! Men om I kommen in i en dylik fabrik, skullen I icke der kunna hårda ut en enda timme; men arbetarne, de måste vistas der 12—14 timmar af dygnet.

Jag tror därför att det äfven ur sanitär synpunkt skulle vara nyttigt att få en kortare arbetstid af högst 10 arbetstimmar genom lag bestämd. Behöfver jag påminna om att det fins vissa fabriksnärningar, der af sjukdomsfallen bland arbetarne 50 procent äro fall af lungсот, och der arbetarnes lifslängd i medeltal ej uppgår till mer än några och trettio år.

Men, säger man, att stifta dylika lagar går ju in på stats-socialism. Låt om oss icke vara så rädda för ord, mine herrar, utan låt om oss göra hvad som är riktigt. Det är samhällets ovilkorliga skyldighet att söka bereda hvar och en af sina medlemmar de berättigade förmåner, som de sjelfva, isolerade, icke kunna uppnå. Det finnes samhällsöndt, som är så djupt rotadt, att ingen annan association än staten är nog stark att kunna taga i tu dermed, och då är det statens skyldighet att ingripa för att bota det onda.

Jag skall sluta med hvad jag började, nemligen med en uppmaning till Kammarens ledamöter att se frågan rätt i ögonen. Vi måste här vänja oss vid att betrakta arbetarefrågan på nära håll, ty den nalkas oss allt mer och mer, och hvem vet den stund, då den står oss alldeles inpå lifvet! Lika visst som i slutet af förra århundradet de borgerliga elementen i Europas samhällen tillkämpade sig sin rätt och afkastade bördens förtryck, lika visst är också, att det fjerde ståndets frigörelse icke länge skall låta vänta på sig. Jag tror därför, att man i tid bör göra sig beredd. Höra vi icke redan liksom ett aflägsset dån från massorna, som ordna sig för att rycka fram? Må man ej gifva dem nya vapen i händerna genom att, liksom Utskottet här, kallt säga till dem: vi aflägsna all tanke på att hjälpa er; vi lemna era fordringar utan allt afseende!

Det vore helt visst riktigare och klokare att genom goda reformer söka afväpna de missnöjde; ty goda reformer för arbetarne äro på samma gång också goda reformer för samhället.

Jag hade tänkt att begära återremiss å detta betänkande, men då Första Kammaren redan bifallit Utskottets afstyrkande hemställan, tjenar en återremiss icke till något. Jag tror dock, att det skulle göra ett godt intryck, om Kammaren icke "sans phrases" bifölle detta i sina uttryck så hårda betänkande, och ber därför få yrka, att Kammaren, *med ogillande af motiveringen*, måtte bifalla Utskottets hemställan.

Herr J. Rundbäck: I Första Kammaren, der motionären i denna fråga finnes, yttrade han, att meningen med motionen vore icke någon annan än att kasta ett spjut mot protektionisternes läger. För min del tror jag man kan påstå, att den mera liknar den pil, som den illistige Loke satte i handen på den blinde Höder och narrade honom att dermed skjuta på oskuldens och fridens Gud, den gode Balder. En sådan bestämmelse, som den nu föreslagna, vore i min tanke detsamma som att sätta upp samhällsklass mot samhällsklass och låta nu gällande lagar aflösas af bestämmelser, som äro rent af frihetsfiendliga. Det förundrar

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstillar understödda närningar.
(Forts.)

Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till beredande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstillar
understödda
näringsar.
(i forts.)

mig blott att en man, som gör sig sjelf till bärare af frihetens och den eviga fredens idéer, vill utslunga ett sådant spjut och vigla upp samhällsklasserna mot hvarandra. Det är dock icke första gången man från det hållet hör detta, ty huru ofta ser man honom icke kasta sina spjut än mot den ena än mot den andra och till och med mot utlandets statsmän för det att de icke tänka och handla så, som den värde motionären lyster hafva det. Detta kan dock leda till obehag för vårt eget land, och detta klander, på samma gång man säger sig vara en vän af friheten och hylla frihetens grundsatser, synes mig icke vara på sin plats.

Den ärade motionären antyder, att arbetsgifvare i de med skyddstillar understödda näringarna skulle behandla sina arbetare ytterst illa och att dessa skulle befinna sig i en sämre ställning än vid de näringsar som icke åtnjuta tullskydd, men i det fallet kan jag icke inse, att någon slags bevisning blifvit förebragt. Nog vet jag att många fabriksarbetare befinna sig i en dålig ställning, men icke är detta tullarnes fel. Jag har sjelf många gånger väckt motioner för rättelses vinnande i detta hänseende och var bland annat en af de förste, som väckte förslag om, att minderårige icke skulle få användas i våra fabriker. Jag lyckades vinna flere bättre kämpar än jag för den saken, och en lag derom kom till stånd; men det var då fråga om omyndiga barn och dylika, som icke sjelfva kunde bestämma öfver sitt öde, och der ansåg jag att staten borde ingripa. Jag vågar dock påstå, att det i de flesta fall mera var föräldrarnes fel, som af behovet eller af begäret att förtjena skickade sina barn till fabriker, mer än som var med deras krafter förenligt, än det var fabriks-egarnes, som tvingade dem dertill. Jag känner ock många hederliga fabriksidkare, som på bästa sätt sörja för sina arbetares behof.

Motionären har särskildt andragit, hvilken enorm vinst sockerrefinadörerne skulle draga af sina fabriker — och deraf borde man hafva rätt sluta, att det är i första rummet arbetare i denna näring, som skulle behandlas sämst.

Jag känner visserligen icke till mer än en sådan fabrik, det är Carnegies & C:os sockerbruk i Göteborg. Men det vågar jag påstå, att bättre än arbetarne der behandlas torde icke, tror jag knappast, vara möjligt. De fleste jordbrukare hafva icke på långt när det så bra, och mängden hemmansegareson skulle nog finna med sin fördel att hafva plats på den fabriken. Der hafva de flesta arbetarne sunda, goda bostäder, fri läkarevård, fri skolgång för sina barn m. m., och äro dessutom så väl aflönade och omhuldade, att det är minst sagdt oskickligt att framkasta sådana tillvitelser emot personer, hvilka så väl vårda sig om sina arbetare, som egarne till denna fabrik. Vidare framhåller motionären det, efter hans förmenande, stora skydd, som sockertillverkningsen i vårt land åtnjuter, eller 2½ öre per skålpund. För min del tror jag dock att utländingen mycket väl kan täfla med oss i detta fall trots detta skydd. England t. ex., som eger stora kolonier, der sockerröret odlas i stor mängd, hvars fartyg besegla

alla haf, hvarigenom transportkostnaden blir billig, och i hvilket land räntan, som man vet, vanligen icke är högre än 2 procent emot 5 å 6 procent hos oss, måste derigenom hafva så stora företreden framför oss, att det kan sälja sina fabrikat betydligt billigare. Toge vi bort anmärkta skydd, så är det min öfvertygelse att ifrågavarande näring skulle lemnas åt sitt öde, och att både landet och de vid denna fabrikation anställda arbetare derpå skulle lida är påtagligt.

Hvad beträffar bomullsspinnerierna, så har jag icke så noga reda på dem, men jag hörde af en talare i Första Kammaren, att det visst icke är den stora skyddstullen, som kan sätta dessa fabrikers egare i stånd att uppfylla de fordringar, som motionären ställer på dem. Det heter i motionen: "Under dessa förhållanden lärer också staten kunna med allt fog fästa sådana vilkor vid tullskyddets åtnjutande, att arbetspersonalen skyddas och tryggas mot vådorna af den nedtryckning af arbetslönerna, som den "fria täflan" kan lägga i hänsynslösa arbetsgifvares makt, af hvilken äfven mången måste begagna sig, som eljest skulle af sin mensklighetskänsla derifrån hindras, till följd af "konkurrensen" med sina yrkesbröder".

Detta är ett så märkligt uttalande att, jag beder få stanna vid detsamma en liten stund. Som man finner, påstår förslagsställaren att den "fria täflan" åstadkommer nedtryckning af arbetslönerna, och nog är det så, men om nu icke något skydd för arbetare i dessa näringar finnes, om deras aflöning och behandling är dålig, om de sakna arbete, hem och föda, det rör icke motionären, de må trösta sig med den "fria täflan", med konkurrensen, och lyckas de icke uthärda striden med den, må de då förgås och dö, så måste motionärens tankegång förstås, men om icke häri röjes hänsynslöshet, så förstår jag icke hvad hänsynslöshet vill säga.

Motionären fordrar vidare, att arbetsgifvaren skall nedsätta den dagliga arbetstiden. Nu är emellertid förhållandet, att på flera ställen har man redan måst göra det i följd af brist på arbete, och jag känner bestämdt att många arbetare med skäl klaga häröfver, ty följderna af arbetstidens nedsättning till 8 å 7 timmar är naturligtvis den, att arbetarens förtjenst blifver mindre. Visserligen, jag medgifver det, kan en skicklig arbetare, som arbetar på styck eller beting, förtjena på en kortare tid lika mycket som på en längre, men alla kunna det icke, alla kunna därför icke heller få lika mycket i timmen, och som vi veta kan i vissa näringar, bland dem landtbruket, arbetstiden aldrig regleras efter vissa timmar. Det förslag om en för skyddade eller oskyddade näringar viss arbetstid, som hvarken får öfverskridas eller förminsas, anser jag sålunda omöjligt att införa. I täflan med den fria konkurrensen anser jag äfven att arbetstiden snarare måste höjas än sänkas, ty den fria konkurrensen, anmärker motionären rätt nog, bidrager till att nedtrycka arbetslönerna och förlänga arbetstiden, men det är just det tullskyddsvännerna vilja förekomma, då de söka att arbetaren med en måttlig arbetstid skall kunna få ett

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till beredande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstullar
understödda
näringsar.
(4 OTTS.)

lefvebröd. Det är därför också motionen, enligt mitt förmenande, egentligen icke är för frihandlarnes lära, utan protektionisternes. Det framgår oförtydbart af densamma, att motionären är fullständigt öfvertygad om, att den tryckta ställningen genom hans förslag skulle kunna förbättras, och att skyddstullarne skulle göra, hvad den fria konkurrensen icke kan åstadkomma.

Denna hans uppfattning är jag viss om delas af många och jemväl af de flesta jordbruksidkare, och som bevis härpå beder jag få uppläsa en del af en petition eller en tacksamhetsadress, som blifvit tillsänd motionären. Undertecknarne af densamma trodde, att de skulle fått ett svar i hans tidning, och att allmänheten der skulle erhållit del af denna adress; men adressen har icke varit synlig i hans tidning. Då jag anser, att det skulle vara skada, om denna adress icke skulle blifva känd, helst så många andra adresser till och från motionären framkommit, ber jag att få uppläsa densamma. Det är invånarne från en trakt i Södermanlad, som skrifva:

“Till Ledamoten af Riksdagens Första Kammare, Boktryckaren m. m. S. A. Hedlund“.

Der säga de nu först några berömande ord, som jag skall förbigå, men hvori de tacka honom för hans goda och finurliga förslag till förmån för de nedtryckta näringsarnas bästa. Sedan säga de: “Då vi läste detta Edert lika snillrika som menniskovänliga förslag, blefvo vi hänryckta och högeligen förtjusta, ty de fleste bland oss, som nu, i följd af det allt för länge rådande utsagnings- eller frihandelssystemets skadliga verkningar, befinna oss i den ställningen, att vi torde tvingas från hus och hem, ingaf Edert förslag tröst och hopp. Storheten uti Edert förslag anse vi ligga i dess enkelhet, ty med hvilka enkla medel, nemligen endast genom förnuftigt afvägda skyddstullar, tilltron i Eder att åstadkomma så utomordentliga, välbehöfliga och välsignelserika verkningar.“ Det vill säga sådana, som i motionen föreslås. “Vi tro, vi hoppas på Eder och tillförse oss, att ni med Edra beundransvärda talanger skall kunna åstadkomma, att Riksdagen nu ändtligen antager tullskyddssystemet, hvarigenom vi skulle tillskyndas alla de fördelar, som Ni anser detta system skall kunna skänka och uppbära.“ Det är dessa förmåner af fria rum, fri mat, dyrtidstillägg och så vidare. “Ädle man, förtrötts då icke att verka för detta system“, det vill säga skyddstullsystemet. “Men skulle mot förmodan vi icke lyckas att få infördt ett förnuftigt, fosterländskt skyddstullsystem, så uppgif därför icke Edra i förestående förslag antydda grundsatser, utan förbind frihandelssystemets män att uppfylla dem, helst som ni och de hitintills hafva underlåtit detta. Efter hvad vi hafva hört, skall ju detta system vara bättre än något annat. Denna vår billiga begäran om likställighet är väl det minsta frihandlare böra skänka oss, ty, som ni känner, utbasuna dessa ständigt och oförsynt, att deras system är så välgörande, så välsignelserikt för land och folk. Hafva de rätt, så böra, det finner ni lätt, frihandelssystemets anhängare lemna än större förmåner än skyddssystemets, och vi tilltro Eder,

att ni af de förre skall kunna utkräfvä eller undfå, förutom fria bostäder och förhöjda dagaflöningar, en arbetstid inskränkt till 6 timmar per dygn. Kunde ni derjemte ombestyra, som vi tilltro Eder, att vårbruket för oss landbrukare kunde med halfva tiden förkortas och förflyttas till Mars eller April i stället för Maj, Juni, samt att ingen nederbörd finge ega rum under bergningstiden ej heller att några nödår hädanefter måtte inträffa, så anse vi, att ni gjort nog som menniska, representant och tidningsutgifvare, och vår tacksamhet likasom Edert minne skall sakna gränser.“ Motionären har svarat på detta och sagt, att hans motion icke afser landbrukarne, men att han nästa år skall taga deras önsknigar i betraktande. Herr Talman, jag får säga, att jag aldrig skulle kunna tro att en så verkligt frisinnad man som motionären, hvilken framför allt håller på den individuella friheten och själf sträcker sig till de yttersta gränserna af den, skulle vilja förbinda våra arbetare att ingå på en så reaktionär lag som denna. Finnes det någon förnuftig menniska, som kan tro, att vi här skulle kunna reglera arbetet till vissa timmar och oafbrutet hålla det vid samma nivå. Ingen kan tillförbinda en person att gifva mera arbete än han har, och jag tror äfven, att motionären i sin affär iakttagit detta. Motionären klagar slutligen öfver att maskinkraftens användning icke åstadkommit en förkortad arbetstid. Ja, så förhåller det sig verkligen. Men nu veta vi, att till exempel inom våra boktryckerier snällpressar och flere andra nyttiga uppfinningar numera mycket bidraga till denna fabrikations framgång och utveckling. Om boktryckerierna skulle trycka efter det gamla systemet med handpress, så skulle de ovilkorligen, med den utsträckning denna industri på senare tider fått, behöfva använda dubbelt, ja flerdubbelt så många arbetare som nu. Om således ett tryckeri förr använde 100 arbetare, så behöfver det helt visst numera icke 50. Men då antalet arbetare på detta sätt minskats, så har följden naturligtvis blifvit den, att konkurrensen blifvit så mycket större mellan de öfrige, och om en del nu kunna få arbetstiden förkortad ända till 6 timmar om dagen, så skall detta föga hjälpa dem, som icke kunna få arbete.

Mitt slutresonnement i denna sak är, att jag aldrig sett något mera opraktiskt förslag än motionärens; och min lifligaste öfvertygelse är också, att det icke kan vinna Andra Kammarens eller förnuftiga människors bifall. Jag tror, att det fria aftalet mellan arbetsgifvare och arbetstagare är en ofantligt god sak, och uppgifves det, så fruktar jag att ett trassel skall uppstå, som ingen, och minst motionären, skulle kunna reda.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Thomasson: Jag begärde ordet med anledning af det utaf den förste talaren yttrade klandret mot Utskottet för det att Utskottet tillstyrkt Riksdagen att lemna denna motion utan allt afseende.

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddsstullar understödda näringar.
(Forts.)

Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till bevedande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstullar
understödda
näringar.
(Forts.)

Jag tror likväl att detta Utskottets uttalande haft fog för sig, vare sig man ser på de motiv, som föranlett motionen, eller på förslaget innehåll. Utskottet har nemligen i motionen läst icke så mycket en allvarlig mening att förbättra arbetarnes ställning som fastmer ett af harm öfver protektionismens framsteg i vårt land framkalladt försök att förlöjligen skyddssystemet genom att draga ut dess konsekvenser i det orimliga. Motionären har ju för öfrigt under diskussionen om denna fråga i Första Kammaren sjelf erkänt, att motionen vore ett spjut, rigtadt mot protektionismen. Men äfven om man nu vill taga saken på allvar, och äfven om Riksdagen skulle befinnas färdig att kasta sig in på stats-socialismen, vågar jag likväl betvifla, att Riksdagen vill taga första steget på denna bana genom att ansluta sig till ett förslag, så lättvindigt, så oklart och föga genomtänkt, så praktiskt omöjligt som det föreliggande. Ty hvad menar motionären med af tullar skyddade näringar? Hvilka näringar äro skyddade af tullar, och hvar är gränsen mellan skyddstullar och finanstullar? Om man också reder sig från den svårigheten genom att förklara alla sådana näringar skyddade, på hvilkas alster blifvit lagd en tull, om än aldrig så obetydlig och för aldrig det ändamålet, så vill motionären väl icke att, om man en vacker dag tager bort en sådan tull, de arbetare, som på grund af tullskyddet åtnjöte dessa rättigheter, ögonblickligen skulle beröfvas desamma. Kan det finnas ett sådant samband mellan skyddet för arbetaren och skyddet för näringen? Jag tror att dessa två slags skydd icke hafva något med hvarandra att skaffa.

Motionären har vidare föreslagit, att minimilöner eller arfvoden skulle fastställas för olika slag af arbetare utaf särskildt utsedde förtroendemän, valde till halva antalet af arbetsgifvaren och till hälften af arbetarne. Vill då motionären verkligen att slumpen skall för hvarje år afgöra aflöningsens belopp? Ty det är väl uppenbart, att arbetsgifvarens förtroendemän skola ställa sig som en man mot arbetstagarnes, och det blir således lotten som kommer att bestämma aflöningen. An skall den blifva för hög, än för låg och i alla händelser afgjord genom lottning.

Jag kan försäkra talaren på stockholmsbanken, att Lag-Utskottet icke fruktar att se arbetarfrågan rakt i ögonen; det är tvärt om öfvertygadt, att denna fråga tränger sig fram med oemotståndlig makt och fordrar sin lösning och att ju förr man griper sig an dermed, desto bättre icke blott för arbetarne sjelfva utan äfven för samhället och dess lugna, normala utveckling. Men må man icke fuska bort saken genom att inlåta sig på ett sådant förslag som det nu ifrågasatta. Saken är verkligen för allvarsam för att leka med. Det är endast af det rena, från hvarje bitanke fria intresset och af den grundliga sakkunskapen man har att vänta ett uppslag till en lycklig lösning af samtidens största sociala och politiska fråga.

Jag anhåller att Kammaren ville bifalla Utskottets förslag, sådant det föreligger.

Häruti instämde Herrar *Vikstén, Janson* i Carlshed, *Andersson* i Malmö, *Lönegren, Toll, Sjöcrona, Svensson* i Edum och *Smédberg*.

Vidare yttrade:

Herr Wallberg: Denna motion är af en ganska egendomlig art. Arbetarne skola skyddas, säger motionären, "mot vådorna af den nedtryckning af arbetslönerna, som den "fria täflan" kan lägga i hänsynslösa arbetsgifvares makt". Här kan jag icke följa motionärens tankegång. Jag förstår icke hvarföre det måste finnas en lag uteslutande för att skydda arbetarne i de näringar, som kallas skyddade, mot hänsynslöse arbetsgifvares godtycke. Jag undrar om icke äfven i de icke skyddade näringarne en dylik fruktan kan förefinnas. Men hvilka medel skola der vid lag användas? Bör icke äfven i det fallet finnas någon kontroll och några föreskrifter eller skall människokärleken der vara tillfyllest? Arbetarne i de skyddade näringarne böra tillhandahållas sunda och lämpliga bostäder, tillräckligt stora arfvoden m. m. och i gengäld härför skall deras arbetstid inskränkas till den kortaste möjliga. Ja, det är skada att motionärens egen handtering icke är rikligen skyddad, ty då skulle vi få se de storverk han kunde uträtta. Att arbetsgifvaren måste vara mån om sina arbetare och i synnerhet på allt sätt omhulda gamle och vane arbetare, ligger i öppen dag. Det ligger också i arbetsgifvarens eget intresse att söka bibehålla en gammal och stadig arbetarecorps och jag är öfvertygad derom, att han, när det påkallas, också är villig att göra stora uppoffringar för sina arbetares välbefinnande. Men att uppställa så drakoniska lagbestämmelser som de af motionären föreslagna är minst sagdt orimligt. Motionären uttalar sin farhåga för att den långa arbetstiden ej kan undgå "att utslita kroppskraften och beröfva arbetaren tillfälle till den andliga utveckling, till den vederqvickelse och det hemlif, som vi alla anse vara för oss nödvändiga vilkor för vår tillvaro". Detta låter visserligen hårdt, men jag tror icke att vi få taga hans ord på rent allvar. Med en minskad arbetstid bör väl också följa en minskad aflöning. Men jag tror icke att det skall lyckas hvarken motionären eller någon annan arbetsgifvare att nedtrycka en aflöning å t. ex. 2 kronor till 1 krona. Ett sådant försök skulle totalt misslyckas. Arbetaren är sin lön värd och han får den också allt efter som han är duglig och pligttrogen i uppfyllandet af sina åligganden. Att tänka sig att staten eller förtroendemän skulle uppräda för att bestämma aftalet mellan arbetsgifvare och arbetstagare, är ju en orimlighet. Om till exempel en arbetsgifvare och en arbetstagare icke vore nöjda med hvarandra, skulle då staten eller förtroendemännen tvinga den ene att rätta sig efter den andre? Jag förstår icke, hur den ärade motionären, som eljest så mycket ifrar för all frihet, kan vilja bannlysa det fria aftalet man och man emellan. Lyckligtvis är dock hos oss förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare helt annorlunda, än motionären tyckes hafva föreställt sig, och vi

Om utfördande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

hafva verkligen i det afseendet skäl att vara nöjda. Men just en sådan lagstiftning, som den af motionären föreslagna, skulle kanske alldeles tillintetgöra eller åtminstone rubba det goda förhållandet som nu existerar.

Motionären säger vidare att "i stället för att frigöra det mänskliga arbetet hafva de snillrika uppfinningarna på flera håll ytterligare nedtryckt det, och derigenom har förbrukningen icke kunnat hålla jemna steg med produktionen". Ja, skulle vi slopa samtliga våra maskiner och återgå till handkraften, så blefve enligt min tanke arbetaren icke lyckligare eller hans ställning bättre. Åtminstone betviflar jag det högligen. Hvad förhållandet mellan konsumtionen och produktionen hos oss beträffar, tror jag att den förra fullt motsvarar den senare, för så vidt nemligen vi icke blifva öfversvämmade af den utländska konkurrensen. "Hade maskinkraftens användning ledt derhän", säger motionären vidare, "att arbetarnes arbetstid blifvit minskad, och hade på samma gång deras inkomster blifvit så ordnade, att de kunnat verksammare deltaga i förbrukningen, så hade" etc. Jag kan icke annat än förväna mig öfver ett sådant påstående. Arbetstiden för 20 år sedan var — det erinrar jag mig mycket väl — från 5 på morgonen till 8 på aftonen med 2 timmars mellanrast, således 13 timmar. Nu deremot är den snart sagdt öfver allt från 6 på morgonen till 6 på aftonen med 2 timmars mellanrast, alltså 10 timmar. Der hafva vi ju en nedsättning i arbetstiden af nära 25 procent och dock har aflönningen sedan dess fördubblats och än mera. Tänker jag på lefnadskostnaderna, så äro de icke dyrare nu än då med undantag af hyran likväl, men det är en faktor, som väl icke kan läggas protektionismen till last. Motionären säger att arbetarne böra verksammare deltaga i förbrukningen. Huru skall jag förstå det? Om nu aflönningen är 2 kronor och man finner sig belåten dermed å ömse håll, skall arbetsgifvaren då säga till arbetstägaren: "Jag höjer din aflöning till 3 kronor, på det du riktigt må kunna konsumera". Jag undrar, om det kan låta sig göra.

Den förste talaren hade åtskilligt att anmärka mot våra fabrikers usla beskaffenhet. Jag är af en alldeles motsatt mening, ty våra fabriker bestå i allmänhet af luftiga och i alla hänseenden ordentligt inredda lokaler och vid de större etablissementer hafva verkligen afsatts ganska stora summor till fonder både för arbetsbostäders byggande och för beredande af pensioner åt arbetarnes enkör och barn. Mycket har sålunda gjorts för att förbättra arbetarnes ställning och jag erkänner att det är arbetsgifvarens pligt att i sådant hänseende göra hvad de kunna. De hafva också iakttagit det på ett humant och godt sätt. Vi behöfva derfor icke en sådan lag som den Herr Hedlund nu föreslagit.

Jag instämmer för min del villigt i Utskottets hemställan att motionen må af Riksdagen lemnas utan allt afseende.

Herr Fredholm i Stockholm: Jag begärde ordet med anledning af en talares yttrande, att förslaget om införande af normalarbetsdagar vore frihetsfiendtligt och hade till syfte att sätta

den ena samhällsklassen i harnesk mot den andra. Hvad då först beträffar förslaget frihetsfiendtlighet, så torde detta vara beroende på hvad man menar med frihet. Om man dervid afser endast friheten att göra hvad som är förnuftigt och ej att göra hvad som helst, så kan jag icke inse, att förslaget om införande af en normalarbetsdag är frihetsfiendligt, och detta därför att i samma mån i den moderna industrien allt mer och mer infördes arbetsfördelning, blir det också i följd deraf allt svårare och svårare för arbetaren att med bibehållande af menliga egenskaper kunna deltaga i fabriksarbetet till så lång tid som förut. Detta påstående är icke någon lös förmodan, utan faktiskt har den ökade arbetsfördelningen jemte lång arbetstid utöfvat ett menligt inflytande på befolkningen i rent kroppsligt hänseende. I Tyskland har man funnit detta genom en ökad kassationsprocent af värnpligtige och efter många förmodanden har man öfver orsaken dertill kommit till den uppfattning, att detta icke beror på annat än att arbetet inom fabriker är af beskaffenhet att verka menligt på helsotillståndet, därför att arbetstiden är för lång i förhållande till arbetets fördelning.

Hvad åter beträffar att förslaget skulle medföra att den ena samhällsklassen komme i harnesk till den andra, kan jag icke förstå huru sådant skall kunna blifva en följd deraf att den ena samhällsklassen gör till föremål för undersökning önskningsmål, som en annan samhällsklass lifligt eftersträfvat. Att arbetarbefolkningen här i landet hyser den uppfattning, att en normalarbetsdag vore för den lämplig, det kan man sluta deraf, att frågan om införande af normalarbetsdag blir en af de frågor, som komma under öfverläggning på nästa arbetaremöte i Örebro denna sommar. Om man för öfrigt vill söka någon ledning för sitt omdöme från förhållandena i andra land, skall man finna, att arbetarfrågan icke någonstädes haft tendens att blifva så brännande som i England; att den der detta oakadt utvecklats sig helt lugnt, beror enligt mitt förmenande på den omständigheten, att man der under 50 år ständigt sysselsatt sig med densamma och beslutat den ena lagen efter den andra för att reglera det industriella arbetet. Detta lagstiftningsarbete omfattar i England icke blott normalarbetsdagar, utan äfven beskaffenheten af fabrikslokalerna, sanitära åtgärder och föreskrifter af alla möjliga slag, afseende när och af hvilka arbetet får verkställas och en mängd dylika bestämmelser.

Hvad särskildt frågan om en normalarbetsdag beträffar, så gjorde Schweiziska förbundsrådet redan år 1881 en framställning till de flesta europeiska regeringar med förfrågan, om de voro villiga att träffa en internationel öfverenskommelse rörande införandet af en normalarbetsdag. Förra året väcktes inom tyska riksdagen förslag med uppmaning till regeringen att sammankalla en kongress för ett mellanfolkligt ordnande af arbetarefrågan, normalarbetsdagen i främsta rummet, och detta år har inom franska deputerade kammaren väckts motion, understödd af flere utaf denna kammares arbetarrepresentanter om att franska regeringen måtte vidtaga någon åtgärd i samma syfte.

Om utförande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till beredande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstillar
understödda
näringar.
(Forts.)

Man kan nu vara af olika mening, huruvida tidpunkten är inne att väcka denna fråga till lif äfven inom svenska riksdagen, och det kan jag mycket väl förstå; men hvad jag icke kan förstå är, att man, när frågan en gång blifvit väckt på tal inom denna samma Riksdag, skall, under det öfriga länders riksförsamlingar sysselsätta sig med öfverläggningar rörande denna fråga, förklara densamma vara af beskaffenhet att icke förtjena något afseende. Jag är villig medgifva att denna fråga är en af de mest svårlösta, och jag tror för min del det ej vara möjligt att lösa densamma ensam för sig på det helt enkla sättet, att man blott dekreterar en normalarbetsdag vare sig af 10 timmar, som motionären föreslagit, eller af 8 timmar, såsom man yrkat i Amerika. Om denna fråga skall lösas, tror jag att det bör ske i samband med en del andra frågor, och framför allt tror jag det vara nödvändigt man blir betänkt på att äfven här i landet införa en institution, som är införd i flere fabriksidkande länder, nemligen fabriksinspektionen, hvilken nu i Tyskland, Frankrike och England och några andra länder sysselsätter tillsammans omkring 200 personer. Då man i England först införde denna institution, var man allmänt af den åsigten att den skulle verka hindrande och skadligt för den industriella utvecklingen, men efter den erfarenhet man nu vunnit har åsigten i det fallet helt och hållet ändrat sig, och nu betraktar man fabriksinspektionen såsom ett nödvändigt komplement till framtidens industriella system.

Då frågan om normalarbetsdag sålunda enligt mitt förmenande måste tagas i en större omfattning än motionären gifvit åt densamma, kan jag väl vara med om att för närvarande låta bero vid Utskottets afstyrkande af motionen. Men hvad jag icke kan vara med om, det är den motivering, som Utskottet anfört för detta sitt afstyrkande, i det Utskottet säger att en af de omständigheter som aflägsna *all* tanke på förslaget antagande är "det *olycksbringande* inflytande, hvilket sådana ingrepp från lagstiftningens sida, som de här ifrågasatta, i förhållande mellan arbetsgifvare och arbetare utan tvifvel skulle utöfva" o. s. v.

Detta anser jag icke vara en riktig uppfattning af denna fråga och därför kan jag för min del icke godkänna Utskottets motivering, oaktadt jag instämmer med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning af hvad den första talaren på stockholmsbanken yttrade.

Han tycktes vilja betrakta denna fråga ur mer än en synpunkt. Jag skall då taga mig friheten berätta, huru man måste gå till väga på landsbygden och ur den synpunkten bedöma frågan. Herrarne hafva sig bekant att jordbruket för närvarande lider betydligt betryck, och följden har blifvit den, att vi måste inskränka arbetspersonalen och utsträcka arbetstiden. Somliga tider på året få vi arbeta långt in på nätterna och vi hafva funnit detta vara det enda sättet, hvarpå vi kunna existera. Jag har aldrig hört någon jordbrukare komma fram med det förslaget, att nu skola vi

arbete hälften så länge som förut och så skola vi till följd deraf naturligtvis taga dubbelt så många arbetare. Det är säkert, att om någon skulle falla på en sådan idé, han icke skulle kunna existera. Nu är, enligt hvad jag hört i denna Kammare, samma förhållande med vår industri; den lider af ovanligt betryck, säger man, det vill icke bära sig för någon industririkare. Att då komma och säga: nu skola vi inskränka arbetstiden och sedan skola arbetarne sjelfva eller till halfva antalet få bestämma, huru stor aflöning de skola hafva, det synes mig icke befodra arbetarnes bästa. Ty om man gör allt arbete omöjligt, så att hvarken jordbruk eller industri kan bedrifvas, så kan jag icke förstå, att arbetarne deraf skulle hafva någon nytta, ty då få de ingenting att göra. Jag skulle mycket väl kunna vara med om att höja arbetslönerna till dubbla beloppet eller mera, om jag blott hade garanti att arbetsgifvarne hade penningar att betala med och kunde fortsätta med sin industri eller sitt arbete. Men härför har man icke den ringaste garanti, utan säkert är tvärt om att de då måste upphöra. Om här föreläge ett lagförslag, som t. ex. ginge ut på att arbetaren skulle få en viss del af arbetsgifvarens vinst utom en viss bestämd dagspenning och sedan arbetsgifvaren fått tillgodoräkna sig en viss ränta på sitt förlagskapital, så kunde jag fatta, att i ett dylikt förslag kunde ligga en framtidstanke. Ty det är troligt, att arbetarne under sådana förhållanden skulle komma att kontrollera sig sjelfva, så att förvaltningskostnaderna derigenom komme att ställa sig billigare till nytta så väl för arbetarne sjelfva som för arbetsgifvarne. Jag har dock dermed icke velat säga, att statsmakterna skulle befatta sig med ett sådant förslag, utan jag har endast velat omnämna detta i den tanke, att det på denna väg skulle finnas utsigt till åstadkommande af något för arbetarnes bästa. Men att under en tid, då nästan icke något företag bär sig, komma och säga: nu skola vi inskränka arbetstiden och höja arbetslönerna, synes mig icke vara annat än humbug, som endast bidrager till att uppegga arbetarnes fantasi och kommer dem att uppbygga luftslott, hvilka, då de gå upp i rök, åstadkomma missmod och obehag hos dem sjelfva. Jag för min del kan icke förlika mig med något sådant. Dock vill jag säga, att det är glädjande att våra arbetare hafva många vänner, ty de behöfva det. Jag vill dock dervid tillägga, att det finnes en mängd arbetarevänner, synnerligast här i närheten, om hvilka arbetarne med skäl kunna säga: Gud bevare oss för våra vänner! Ty så vidt man får sätta tro till pressens omdömen om en del arbetaremöten och arbetareledare, så kan man säga att dessa likasom springa omkring och blåsa ihop såpbubblor för arbetarne att jaga efter, hvilket jag tycker är ledsamt, ty arbetaren har annat att göra. Jag vill icke yttra mig om Utskottets motivering, utan jag har endast velat uttala min tanke om sjelfva saken. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggnadsställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

I detta yttrande instämde Herrar *Svensson* i Lösen och *Petersson* i Boestad.

*Om utfärdan-
de af lag-
bestämmelser
till beredande
af tryggad
ställning åt
arbetare i de
genom
skyddstullar
understödda
näringar.
(Forts.)*

Herr Grefve Sparre yttrade: Jag kan icke tillbakahålla min förvåning öfver, att ett opus sådant som detta kunnat sysselsätta förståndigt folk i Kammaren en lång stund. Jag kan väl fatta att sådana, som antingen jaga efter popularitet för att förskaffa sig ovationer och processioner eller som famla i ett slags socialt töcken utan att hafva reda på hvad de vilja eller hvart de komma, gerna sysselsätta sig med sådana frågor som denna, men att vi förståndiga menniskor tala derom, kan jag icke begripa. Jag anhåller om afslag å motionen.

Herr Gibson: Jag har begärt ordet icke för att uttala något ogillande öfver det beslut, hvartill Utskottet kommit, ej heller för att klandra motionen, utan för att söka framhålla det gagn, som möjligen kan dragas ur densamma. I förbigående vill jag nämna, att det är ett misstag, då motionären uppgifver tullafgiften för oblekt bomullsgarn till 8 öre pr skålpund, enär densamma är 15 öre pr kilogram.

Jag vill förbigå de tvenne första punkterna i Utskottets betänkande, emedan de blifvit besvarade af Utskottets vice ordförande. Hvad åter tredje punkten beträffar eller den, som handlar om en normal-arbetstid för alla vuxna personer, kan jag icke finna annat än att den har goda skäl för sig. Men jag förmodar likväl att motionären med 9 timmar menar 10, emedan han sjelf säger, att målet blifvit satt till 10 timmars normal-arbetstid, och då gifver jag honom rätt. Men jag hoppas dock att ett sådant förslag som detta må komma att omfatta icke endast de tullskyddade, utan äfven alla andra näringar.

Hvad jag af erfarenhet funnit är, att arbetaren bör erhålla en hvilotid, då han är helt och hållet fri från sitt arbete och detta företrädesvis om sommaren. Min erfarenhet inom fyra olika näringsgrenar, som jag sysselsätter mig med, har gifvit vid handen, att man under en arbetstid af 10 timmar får lika mycket arbete utfördt, som under en arbetstid på 12 timmar. Men icke kan Riksdagen lagstifta i detta hänseende, då densamma är i saknad af både utgångspunkt och ledning derför. Men som vi hafva åtskilliga af den tillsatta arbetarekomiténs ledamöter här närvarande, så hemställer jag till dem, om de icke skulle vilja taga frågan om en normal-arbetstid i begrundande. För min del är jag af den tanke, att man skulle kunna vinna sitt syfte genom att omarbete Kongl. förordningen af den 18 November 1881 rörande minderåriges användande i fabriker, helst denna förordning torde väl behöfva en genomgående granskning för att ej säga omarbetsning.

Man har från olika håll bedömt denna motion ur mycket olika synpunkter. Somliga hafva ansett den hafva tillkommit för att befrämja statssocialismens syfte; andra hafva betraktat den som en eldbrand, kastad in emellan arbetsgifvare och arbetstagare i afsigt att förstöra det ömsesidiga förtroendet. Jag vill dock icke berömma motionen från någon af dessa synpunkter, utan i stället anse den såsom ett uttryck af motionärens goda afsigter för arbetarnes bästa, i trots deraf, att han sjelf förklarar motionen en-

dast hafva tillkommit i syfte att vara ett spjut, som skulle slungas in i protektionismens läger.

Den är, mine herrar, icke något spjut utkastadt emot protektionismen, utan det är protektionismens färger, som motionären för en gång hissats, ehuru han, af bristande sakkännedom begick det lilla misstaget att hissa dessa färger något upp- och nedvända.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen till proposition upptagit de yrkanden som förekommit, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Om utfärdande af lagbestämmelser till beredande af tryggad ställning åt arbetare i de genom skyddstullar understödda näringar.
(Forts.)

§ 10.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos Lag-Utskottets utlåtanden

N:o 36, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868; och

N:o 37, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 22 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862.

§ 11.

I ordningen förekom härnäst Lag-Utskottets Utlåtande N:o 38 i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Med tillstyrkande af fyra särskilda i förevarande ämne väckta motioner hemställde Utskottet i detta utlåtande, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

I fråga härom anförde:

Herr Persson i Isie: Herr Talman! Jag har begärt ordet endast för att få till protokollet anföras att under förutsättning att icke hemmantalet kommer att läggas till grund för delningen och underhållet af by- och utfartsvägar, endast i så fall kommer jag att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag har erfarit att Första Kammaren afslagit den motion, som nu är i fråga, och således torde det icke vara värdt att på densamma spilla mycket tal. Jag tror äfven att frågan är så kinkig, att i synnerhet under nuvarande förhållanden, innan vi afgjort frågan om vägunderhållet i allmänhet, det

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar. är litet betänkligt att komma med en särskild skrifvelse om dessa vägar. Jag anhåller således om afslag.

Herr Lyth:
(Forts.)

Bland lagförslag, som denna riksdag förekommit till behandling, vet jag knappast något, som är af behofvet mera påkalladt än just detta, och jag skulle därför finna det mycket ledsamt, om denna Kammare afsloge förslaget. På den ort, jag tillhör, pågå laga skiftesförrättningar. Vid sådana förrättningar åläggas en mängd bivägar, och skiftesprotokollet bestämmer hvilka som skola anläggas dessa vägar, men icke hvilka som skola underhålla dem. Deraf hafva en mängd förvecklingar uppstått. Endast i den lilla socken, innehållande omkring 16 mantal, der jag bor, finnas 4 eller 5 byvägar, om hvilkas underhåll man ligger i tvist, och som man icke har någon lag, säga de administrativa myndigheterna, att saken är tvistig, och domstolarne veta icke huru de skola döma. Det är därför af största vigt och betydelse, att en lag kommer till stånd i denna fråga.

Huru vida man skall lägga hemmantalet till grund eller icke, vill jag icke nu inlåta mig på, men mig synes vara bäst, att hvar och en bör underhålla vägarne efter den fördel, han har af dem.

Jag vill emellertid protestera emot att vi skola lägga denna fråga å sido. Har Första Kammaren afslagit frågan, så anhåller jag, att denna Kammare måtte bifalla Utskottets förslag, emedan jag anser frågan vara af stor vigt och betydelse för vårt land.

Med Herr Lyth instämde Herrar *Danielson, Larsson* i Fohle, *Björkman, Jönsson* i Mårarp, *Erickson* i Bjersby och *Odell*.

Herr Petersson i Runtorp yttrade: Lika med den föregående talaren vill jag yrka bifall till Utskottets förslag. Det var verkligen en beklaglig nyhet, vi hört, att Första Kammaren afslagit denna så viktiga fråga. Man säger att det är beklagligt, att denna fråga kommit fram före frågan om de stora vägarne, men jag skulle beklaga, om den skulle komma fram i sammanhang med denna fråga. Det är en lika viktig sak. Det närvarande tillståndet är ett fullkomligt oeffterrättlighetstillstånd, ty hvad har man för nytta af de stora vägarne, der man icke kan komma ut till dem. Vägar hafva en stor betydelse; så hafva jernvägar ock, men hvad har man för nytta af dem, om man icke kan komma ut till dem.

Det vore af största vigt, att båda vägfrågorna hade fått beaktas i ett sammanhang; ty det blir icke rättvist, att de, som bo aflägsset ifrån de stora vägarne, skola hafva lika stor underhållsskyldighet som de, som bo invid desamma och få åtnjuta dessa både som afvels- och utfartsvägar utan någon särskild underhållskostnad.

Jag skall därför på det lifvigaste förorda, att denna Kammare bifaller Utskottets förslag, ehuru det icke kan lända till annat än en opinionsyttring.

Jag yrkar bifall.

I detta yttrande instämde Herrar *Ekeborgh, Öberg, Larsson* i Löa, *Andersson* i Plöninge, *Nilsson* i Rinkaby, *Nilsson* i Vrångelbol och *Vallmark*.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Herr Helander anförde: Då jag väckte motion i denna fråga, ansåg jag mig böra, och framför allt kunna, ställa mig till efterrättelse de anmärkningar, som i Första Kammaren gjordes vid sistlidet års riksdag, då samma fråga der förevar. En enda af dessa anmärkningar har jag dock icke kunnat fästa synnerligt afseende vid; och det är den, att man borde vänta med afgörandet af denna fråga, till dess man finge frågan om den allmänna väg-hållningsskyldigheten afgjord. Det kunde jag icke göra af det skälet, att tre motioner i samma fråga redan hade vid innevarande riksdag blifvit i denna Kammare väckta, och mitt förslag egentligen blott gick ut på att komplettera dessa trenne motioner.

Bland de anmärkningar, som i Första Kammaren gjordes, var äfven den, att man icke borde skrifva till Kongl. Maj:t utan att tillika uppgifva de hufvudgrunder, på hvilka man borde stödja det begärda lagförslaget. Jag må tillstå, att detta var en fullt riktig anmärkning, som jag äfven iakttagit. Lag-Utskottet har emellertid icke ansett sig böra säga något om dessa hufvudgrunder. Jag kan väl förstå, att anledningen dertill var den, att Utskottet icke ville framkalla några olika tankar om dem för att icke möjligen äfventyra hela frågans fall. För min del tror jag likväl, att det hade varit nyttigt, om Utskottet så gjort. Hade man icke vunnit något annat dermed, så hade man åtminstone vunnit, att Första Kammaren fått yttra sig om hufvudgrunderna. Jag känner nu icke, hvilka nya skäl, som möjligen förekommit i Medkammaren, då frågan der åter förevarit och blifvit afslagen. Det enda skäl, som skulle vara emot frågan, hvilket, såsom redan är nämndt, i Första Kammaren i fjol af en talare antyddes, och som nu här af en talare återupprepats, är det, att denna fråga vore beroende af frågan om allmänna vägunderhållningsskyldigheten. Man har dock icke, så vidt jag kunnat finna, visat, hvaruti detta beroende skulle bestå. Jag kan därför antaga såsom möjligt, att, då frågan om det allmänna vägunderhållet förekommer, man kanske då skall säga: denna fråga befatta vi oss icke med, förr än vi afgjort frågan om de enskilda vägarne. På detta sätt skulle dessa frågor komma att för framtiden hålla hvarandra, så att säga, i schack.

Då emellertid icke några nya skäl blifvit förebragta, och då reservanterne nu, i likhet med förhållandet förra riksdagen, icke velat säga ett enda ord angående de punkter, hvaruti de förenat sig emot majoriteten inom Utskottet, så är det naturligtvis omöjligt att ingå i någon pröfning af reservanternes skäl.

Jag får nu, i förhoppning att motionen må vinna bättre framgång vid en annan riksdag, inskränka mig till att tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lilienberg: Jag skall endast i korthet tillkännagifva, att jag är af samma mening som den siste talaren.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, gifvit propositioner å så väl bifall till Utskottets hemställan som afslag derå, blef hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt af Kam-maren bifallet.

§ 12.

*Om skrifvelse
till Kongl.
Maj:t ang.
utredning af
antalet span-
målsförsäl-
jande jordbru-
kare inom
riket m. m.*

Skedde föredragning af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 9) rörande Herr G. Ericssons från Stockholm motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning af antalet spanmålsförsäljande jordbrukare inom riket m. m.

Utskottet hemställde, att motionen måtte lemnas utan afseende.

I anledning häraf anförde:

Herr Gust. Ericsson i Stockholm: Den motion, jag tagit mig friheten väcka, afsåg, såsom herrarne hafva sig bekant, att få utrönt, huru många spanmålsförsäljande landtbrukare och huru många som köpte för eget behof det kunde finnas här i landet. Utskottet har velat insinuera, att det varit min pligt att närmare angifva det sätt, på hvilket Kongl. Maj:t borde verkställa den undersökning, som jag begärt. Jag beklagar att jag icke i min motion kunnat uttrycka mig nog tydligt. Jag beklagar också att Utskottet icke haft stor benägenhet att vilja förstå hvad jag i motionen menat. Jag har endast afsett att söka få fram sanningen och ingenting annat än sanningen. Men Utskottet har icke velat svara, om en sådan undersökning och utredning varit nödvändig. Detta synes mig hafva tillkommit Utskottet. Deremot hade jag hoppats, att man skulle lemna till Kongl. Maj:t afgörandet om hvad som i detta afseende kunde utredas och hvad som icke kunde utredas.

Vidare har Utskottet sagt, "att jordbrukarne sjelfva ej lära kunna tillförbindas att inkomma med uppgifter rörande de ifråga-varande förhållandena". Utskottet menar sålunda, att när en jordbrukare icke lagligen kan tillförbindas att komma fram med sanningen, så har man ej heller rätt att tro att han skulle komma fram med densamma. Jag tror mig dock kunna hysa en mycket högre uppfattning om vårt lands jordbrukare. Jag tror mycket väl att de kunna lemna dessa upplysningar, och att, om man fordrar det, de jemväl skola göra det.

Utskottet säger vidare, att de små jordbrukarne icke kunde lemna tillförlitliga upplysningar, därför att de icke föra några böcker. Tro herrarne att dessa jordbrukare icke hafva reda på, huru mycket spanmål de å sin loge tröska, icke hafva reda på, huru stora uppmål de göra? Jag tror att de små jordbrukarne snarare äro i tillfälle att lemna dessa upplysningar än de stora, och kan-

ske äro de också villigare. — Men då ingen har reserverat sig mot Utskottets beslut, och jag kanske icke heller finner något understöd inom Kammaren, skall jag icke göra något yrkande.

Herr O. Erickson i Bjersby: Herr Talman! Jag har läst igenom motionen, och jag har till och med sökt att läsa mellanraderna, men jag har icke funnit något annat, än att man utan vidare bör lemna bifall till Utskottets förslag.

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t ang. utredning af antalet spanmålsförsäljande jordbrukare inom riket m. m. (Forts.)

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 10), i anledning af Herr Eric Nyströms motion rörande inställande af godstrafik å statens jernvägar om söndagarne, i hvilket utlåtande Utskottet hemställt, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären, Herr Nyström, erhöi ordet och yttrade: Jag skall icke framställa något särskildt yrkande i motsats till hvad Utskottet hemställt, men jag vill passa på tillfället att lemna några upplysningar i ämnet. Man har på vissa håll betraktat min motion såsom ett märkligt exempel på orimliga anspråk. Jag vill då erinra om åtskilligt, som anfördes vid 1881 års lutherska prestkonferens här i Stockholm, i fråga om ingenting mindre än *inställande af all jernvägstrafik om söndagarne*. En talare, Prof. Johansson, lemnade då den upplysningen, att en komité i New-York för några år sedan stälde till de amerikanska jernvägsbolagen den frågan, huru många tåg, som ginge på söndagarne, och om dessa tåg visat sig gagneliga för bolagen. Svaret blef, att 65 bolag alls icke läte gå några tåg på söndagarne, och att endast 59 bolag läte tåg gå på söndagen, men dock till ett mindre antal än på söcknedagarne. *Alla* bolagen svarade, att de icke hade någon fördel af söndagstrafiken. (Prestkonferensens 1881 protokoll, sid. 282). Detta har jag velat till Kammarens kännedom meddela för att visa, att frågan om *godstrafikens* inställande på söndag icke är så löjlig, som man stundom velat framställa den. Jag vill vidare erinra om, hvad allmänna tidningarne just nu omförmåla, att bayerska regeringen för representationen framlagt ett förslag om sådana åtgärders vidtagande, att alla vid statens jernvägar anstälde personer måtte få halfva söndagen fri, samt af representationen för sådant ändamål äskat ett anslag å 100,000 kronor. Då emellertid Utskottet i sin motivering påpekat, att förhållandena i vårt land äro sådana, att en förändring i det syfte jag afser svårigen kan genomföras, och derjemte erinrat om, att vissa förmåner lemnats jernvägstjenstemännen i fråga om söndagstjenstgöringen, så att tjenstledighet för gudstjensts beivrande skall beredas tjenstepersonalen minst hvar tredje söndag, och att genom

de för tågpersonalens tjenstgöring upprättade s. k. turlistor ordnats så, att densamma en till två gånger i veckan åtnjuter fridag, så vill jag härmed för denna gång låta bero, och får jag därför, Herr Talman, på de af Utskottet anförda skäl, och med erinran om hvad jag anført för att visa, att frågan icke är en chimär utan en fråga, som torde en annan gång vid förändrade förhållanden åter komma fram, för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 14.

Om förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbruks- och industriidkare.

Till behandling förelåg vidare Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om aflemnande af förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbruks- och industriidkare.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 29, hade Herrar *J. Ericsson* i Norrby, *Carl Joh. Persson* i Gärstad, *C. J. Jakobson* i Karlshult, *A. E. Petersson* i Hamra och *Gustaf Andersson* i Himmelsby uppå anförda skäl föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande och till Riksdagen aflemna förslag, om och i hvad mån billigare rörelsekapital kunde beredas jordbrukets och industriens idkare. Sedan emellertid Kongl. Maj:t under den 15 sistlidne Februari uppdragit åt en komité att utreda, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg må kunna beredas idkare af jordbruksnäringen att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital, äfvensom afgifva de förslag till sådan lagstiftning, som kunna finnas vara af omständigheterna påkallade, hade motionärerne uti en den 21 i samma månad till Utskottet ingifven skrift anhållit, att som genom den af Kongl. Maj:t sålunda vidtagna åtgärd ändamålet med ifrågavarande motion redan vunnits, samma motion finge återtagas; och hemställde med anledning häraf Utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Sven Nilsson*: Vi stå här inför en ganska ovanlig fråga, som icke förekommit under det nya statsskicket, nemligen huruvida en motionär är berättigad att i Utskottet återtaga sin motion, *sedan* den af Kammaren remitterats. Jag kan icke finna, att en motionär har rätt att göra det; enligt mitt förmenande, är det enda grundlagsenliga, att, om en motion skall återtagas, detta sker i Kammaren. Man har sagt, att, när ärendet remitterats till tillfälligt Utskott, det icke vore någon fara att låta motionären taga förslaget tillbaka, emedan motionsrätten står öppen under hela

riksdagen i sådana frågor, som tillhöra tillfälligt Utskott. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att, om i föreliggande fall Utskottets betänkande bifalles, det icke finnes någon möjlighet för någon motionär att vid denna riksdag upptaga frågan, då Kammarerna redan fattat sitt beslut, och frågan för denna riksdag derigenom blir afgjord. Jag kan således icke finna, att det Tillfälliga Utskott, som behandlat denna fråga, handlat grundlagsenligt. Af detta skäl anhåller jag, att betänkandet måtte återremitteras till Utskottet, på det att Utskottet måtte komma i tillfälle att i grundlagsenlig ordning taga frågan i förnyadt öfvervägande. Endast detta skäl torde vara tillräckligt för återremiss, men jag gör detta yrkande så mycket hellre, som jag tror, att det är en stor fråga motionären berört, hvilken fråga icke borde undanträngas, på sätt som skett. Det skäl Utskottet anfört för afslag tror jag icke heller är fullt riktigt. Jag tror, att hvarken motionären eller Utskottet gjort sig fullt reda för, att motionen, sådan den lyder, icke omfattar detsamma som den fråga, hvilken föreligger till behandling hos den af Kongl. Maj:t tillsatta komité. Åtminstone är förhållandet det, att nämnda komité icke har i uppdrag att taga i betraktande frågan om räntefotens nedsättning i allmänhet, hvarigenom räntan å rörelsekapitalet göres billigare för så väl jordbruket som näringarna. Den fråga komitén behandlar är således något annat än hvad motionären berört. Detta förslag åsyftar nemligen åstadkommande af lagstiftning, åsyftande lättare beredande af rörelsekapital för jordbruket. Jag anhåller således, att frågan måtte återremitteras till Utskottets förnyade pröfning, och hoppas, att Utskottet då måtte framkomma med förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte motionären föreslår.

Om förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbruks- och industridkare.
(Forts.)

Herrar *And. Persson* och *A. P. Lind* instämde i detta yttrande.

Herr *Ericsson* i *Norrby* yttrade: Då Utskottet erhöll den uppgiften, att Kongl. Maj:t tillsatt en komité i samma syfte, som det motionen afsåge, kommo ledamöter af Utskottet och frågade mig och dem, som jemte mig underskrifvit motionen, om vi ville återtaga densamma. Då det därför blef vår uppfattning, att den komité, som blifvit tillsatt, just hade fått i uppdrag att framlägga förslag i samma syfte som motionen, så svarade jag och de andra ja till denna förfrågan. Men då det nu blifvit upplyst, att komitén har ett annat syfte, så ber jag få tillkännagifva såsom min önskan, att detta återtagande måtte inhiberas, och att frågan måtte återremitteras till Utskottet.

Häruti förenade sig Herr *Petersson* i *Hamra*.

Herr *Vilh. Carlson*: Jag vill till alla delar instämma med Herr *Sven Nilssons* yrkande om återremiss, och ber endast att få framhålla ett skäl till för det yrkandet. Utskottet har anfört, att den

Om förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbrukets och industriidkare.
(Forts.)

komité, som af Kongl. Maj:t blifvit tillsatt, skulle ha i uppdrag att utreda frågan om billigare kapital för jordbruksnäringsen. Men komitén har i sjelfva verket ett annat syfte. Komitén afser näringarna i allmänhet; förslaget afser deremot endast jordbruksnäringsen. — Jag tror knappast att vårt jordbruk kan vara mera i behof af billigt driftkapital än vår industri i allmänhet. Den, som känner under huru tryckta förhållanden industrien arbetar i städerna, kan inse, att näringslivet i städerna är mycket beklagansvärdt. Jag vill nämna, att jag känner flere handverkare och industriidkare, som sjelfva icke hafva något eget kapital, utan som måste vända sig till sina vänner för att med deras hjälp få en vaxel diskonterad i banken. Men så skola om 3 eller 4 månader dessa vaxlar inlösas eller åtminstone afbetalas — hvilket i ett par bankinrättningar är medgifvet — och då får låntagaren först springa omkring en åtta dagar för att låna upp en femma till afbetalning och sedan lika lång tid för att skaffa namn på det nya papperet. Att den vidsträckta och lättvindiga lånerörelse, som på detta sätt uppstått, i längden icke kan vara helsosam vare sig för bankerna eller de personer, som begagna sig deraf, tror jag knappast behöfva omnämna, likasom jag tror mig veta att, å andra sidan, bankerna sjelfva icke utan en viss fruktan se den stora inlåningsrörelse, som eger rum medelst depositions- samt upp- och afskrifningsräkningar. Jag tror därför att man bör tillse att sjelfva den penningfråga, det här närmast gäller, och bankfrågorna i allmänhet må kunna lösas samtidigt, och det är för den skull jag nu yrkar återremiss å utlåtandet.

Herr Thestrup: Hvertill en återremiss egentligen skulle tjena, kan jag ej rätt fatta. Såsom en af motionärerne sjelf mycket riktigt anmärkt, vinnes ju det ändamål de med sitt förslag äsyftat, eller en utredning i hvad mån billigare rörelsekapital må kunna beredas jordbrukets idkare, fortare genom den af Kongl. Maj:t i enahanda syfte nyligen tillsatta komité. Af sådant skäl, och då jag icke finner något grundlagsenligt hinder för motionens återtagande, inskränker jag mig till att yrka bifall till utlåtandet.

Herr Granlund: Då man närmare ser på sjelfva grundtanken i denna motion, så kan man icke finna annat, än att den är af en ganska stor vikt och betydelse. Jag beklagar därför att motionen blifvit af Utskottet affärdad på ett så besynnerligt sätt, som nu skett. Hvad hafva motionärerne föreslagit? Jo, en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande och till Riksdagen aflemna förslag, om och i hvad mån billigare rörelsekapital kunde beredas jordbrukets och industriens idkare. Herr Talman, jag tror att, efter den utgång, som de gemensamma omröstningarna i dag fått, jordbruket och industrien äro mer än eljest i behof att få lån på längre tid och till billig ränta; och, om staten genom sin mellankomst kan i detta afseende bereda jordbrukaren och industriidkaren någon hjälp, torde det vara synnerligen önskvärdt. Det lärer väl ock låta sig

göra genom den låga ränta, hvartill staten kan göra upplåning. Utskottet åberopar emellertid i sin motivering, att motionärerne återtagit sin motion, och anför såsom skäl härtill, att Kongl. Maj:t under den 15 sistlidne Februari uppdragit åt en komité att utreda, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg må kunna beredas idkare af jordbruksnäringen att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital äfvensom afgifva de förslag till sådan lagstiftning, som kunna finnas vara af omständigheterna påkallade. Här synes Utskottet endast fäst sig vid jordbruket, men icke tagit någon hänsyn till de öfriga näringarna. Dessutom tror jag, att man på lagstiftningens område icke kan åstadkomma det understöd motionärerne afsett, billigare kapital och ränta, utan sträfvandena därför torde böra gå i en helt annan riktning. För min del anser jag det vara af behovet högeligen påkalladt, att motionen erhåller en grundligare behandling än nu kommit den till del, hvadan jag instämmer i Herr Sven Nilssons yrkande om återremiss.

Om förslag till beredande af billigare rörelsekapital för jordbruks- och industri-idkare.
(Forts.)

Med Herr Granlund instämde Herr *Persson* i Gärstad.

Efter det propositioner gifvits i enlighet med de olika yrkandena, blef ärendet till Utskottet återförvisadt.

§ 15.

Slutligen föredrogs och bifölls Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 12), i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående höjande af högsta delaktighetsbeloppet i Folkskolelärarnes pensionsinrättning, och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial N:o 28, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Tredje hufvudtitel;

Bevillnings-Utskottets Betänkanden,

N:o 3, angående stämpelafgiften;

N:o 4, angående vilkoren för tillverkning af bränvin;

N:o 5, i anledning af väckta motioner rörande förändrade bestämmelser angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande samt i sammanhang dermed ifrågasatta ändringar i Kongl. För-

ordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 14 September 1883;

N:o 6, i anledning af väckt motion om särskild bevillning af gåfva, arf, fideikomiss och testamente; och

N:o 7, angående allmänna bevillningen.

Lag-Utskottets Utlåtanden,

N:o 41, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875; och

N:o 42, i anledning af väckta motioner angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan; samt

Första Kammarens Protokollsutdrag,

N:o 92, innefattande delgifning af Kammarens beslut öfver dess Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande (N:o 2) angående utredning i fråga om förbättrad pensionering af indelta soldater, som skadats i tjensten; och

N:o 93, med delgifning af Kammarens beslut öfver dess Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande (N:o 3), i anledning af väckt fråga om ändring i sättet för utdelning af underhållsmedel till gratialister af krigsgemenskapen.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 17.

Anmäldes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag:

till Riksdagens skrivelser:

N:o 12, angående val af Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 13, angående val af Fullmäktige i Riksgäldskontoret; och till Riksdagens förordnanden:

N:o 14, för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 15, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret;

N:o 16, för Suppleanter till Fullmäktige i Riksbanken; samt

N:o 17, för Suppleanter till Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag angående Kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>J. H. Dieden</i>	under	14	dagar fr. o. m. den	17	dennes,
”	<i>A. P. Danielson</i>	”	11	”	”	” 16
”	<i>C. A. J. Wennérus</i>	”	10	”	”	” 17
”	<i>O. Melin</i>	”	3	”	”	” 15
”	<i>A. Andersson i Hakarp</i>	”	14	”	”	” 25
”	<i>A. M. Gudmundson</i>	”	12	”	”	” 17
”	<i>Ol. Persson</i>	”	14	”	”	” 17
”	<i>F. G. Janson i Carlshed</i>	”	12	”	”	” 17
”	<i>N. Jönsson</i>	”	10	”	”	” 17
”	<i>C. A. Oléhn</i>	”	10	”	”	” 16
”	<i>B. Dahlgren</i>	”	14	”	”	” 17
”	<i>P. Pehrsson i Törneryd</i>	”	9	”	”	” 15
”	<i>I. Wallberg</i>	”	10	”	”	” 15
”	<i>A. A. Lilienberg</i>	”	11	”	”	” 17
”	<i>Lasse Jönsson</i>	”	12	”	”	” 17
”	<i>A. Andersson i Intagan</i>	”	14	”	”	” 23
”	<i>Sv. Andreasson</i>	”	14	”	”	” 17
”	<i>I. O. Örwall</i>	”	4	”	”	” 16
”	<i>M. Trulsson</i>	”	14	”	”	” 18
”	<i>A. Svartling</i>	”	8	”	”	” 17
”	<i>Aug. Persson</i>	”	12	”	”	” 17
”	<i>Ol. Jonsson i Hof</i>	”	8	”	”	” 15
”	<i>J. A. Wendt</i>	”	8	”	”	” 16
”	<i>A. Svenson i Edum</i>	”	14	”	”	” 15
”	<i>E. G. Fredholm</i>	”	14	”	”	” 16
”	<i>C. J. Jakobson</i>	”	6	”	”	” 15
”	<i>P. Sahlström</i>	”	14	”	”	” 17
”	<i>J. P. Nilsson</i>	”	12	”	”	” 20
”	<i>J. Jonson i Fröstorp</i>	”	10	”	”	” 17
och	” <i>Ivar Månsson</i>	”	10	”	”	” 17

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 16 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. *J. C. E. Richert* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

Med förslag till lag med vissa bestämmelser angående bankbolag med sedelutgifningsrätt, lag angående förändrad lydelse af 17 kap. 3 § Handelsbalken, lag angående bankbolags och sparbanks konkurs samt lag angående tillägg till och ändring i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830;

Med förslag till förändrad lydelse af 71 § Riksdagsordningen; och

Med förslag till förordning angående bankaktiebolag och förordning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna bankseklar.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner, under förklarande, att Andra Kammaren skulle å de samma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till behandling af Andra Kammarrens Tillfälliga Utskott N:o 1 Herr Grefve *E. Sparres* i senaste sammanträdet aflemnade motion N:o 191.

§ 4.

Efter föredragning härnäst af Stats-Utskottets Memorial N:o 28, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel, blef den i samma memorial föreslagna voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

Bevillnings-Utskottets Betänkanden N:is 3, 4, 5, 6 och 7;

Lag-Utskottets Utlåtande N:is 41 och 42, samt

Första Kammarens protokollsutdrag N:is 92 och 93.

§ 6.

Afgåfvos nya motioner af

Herr *Nils Peterson* i Runtorp, N:o 192, om förändrad lydelse af 6, 9, 13, 16 och 20 §§ Riksdagsordningen;

Herr *E. W. Wretling*, N:o 193, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser i fråga om examensväsendet vid universiteten i Upsala och Lund samt vid Carolinska institutet, samt

Herr *A. Hedin*, N:o 194, om qvinliga lärjungars tillträde till de allmänna läroverken och pedagogierna.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Memorial N:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående personligt lönetillägg för Sekreteraren och Ombudsmannen i Riksgäldskontoret S. H. Wikblad, och

N:o 30, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret;

Banko-Utskottets Memorial

N:o 5, i fråga om afskrifning ur Riksbankens afdelningskontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 6, i fråga om afskrifning af en fordran ur Riksbankens afdelningskontors i Visby räkenskaper; och

N:o 7, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o

7 (i samlingen N:o 13), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för delegare i sockne- eller distriktsmagasin att besluta om dessas användning.

Dessa nu bordlagda ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 8.

Anmälades och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 18, angående åtgärders vidtagande för anteckning i födelse- och husförhörsböcker af ej döpta barn af föräldrar tillhörande svenska kyrkan;

N:o 19, med förslag till förordning om upphäfvande af förordningen angående plikt och straff för dem som försumma bivistande af katekesförhör den 4 December 1765; och

N:o 20, om ändring i förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 December 1868.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>A. Svensson</i>	i Lösen under 12 dagar fr. o. m. den 18 dennes,			
„ <i>M. Arhusiander</i>	„ 10	„	„	20
„ <i>Frih. A. E. Nordenskiöld</i>	„ 14	„	„	15
„ <i>P. Stockman</i>	„ 11	„	„	20
och „ <i>J. Rundbäck</i>	„ 14	„	„	7 April.

Härjemte medgaf Kammararen uppå derom gjord framställning, att Herr *A. Andersson* i Hakarp, hvilken den 13 dennes erhållit 14 dagars ledighet att börjas den 25 i denna månad, i stället finge räkna sig denna ledighet till godo från och med den 1 instundande April.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.